

Inleiding	1
Opdracht.....	1
Informatie.....	2
Tijdljn HC Britse Rijk	2
Kenmerkende Aspecten HC Britse Rijk.....	3
Bronnen bij HC Britse Rijk	3
Feedback	11
Beoordeling	12

Inleiding

In 5havo ga je examen doen. Voor geschiedenis moet je daarvoor tijdvak 5 tot en met 10 leren en drie Historische Contexten. Een Historische Context (HC) is een thema dat gebaseerd is op een aantal kenmerkende aspecten uit verschillende tijdvakken. In deze opdracht staat de HC Britse Rijk, 1586 – 1900 centraal.

Opdracht

De afgelopen vier periodes heb je kennisgemaakt met de proefwerken voor geschiedenis. In periode 5 mag je zelf de vragen verzinnen! Je gaat een proefwerk maken / verzinnen over HC Het Britse Rijk, 1586 – 1900.

Het proefwerk moet aan de volgende eisen voldoen:

- Het proefwerk bestaat uit vragen, een puntenverdeling, een bronnenbijlage en een antwoordenmodel.
- Het proefwerk bestaat uit 11 vragen.
- Voor het niveau en de lay-out van de vragen nemen we het eindexamen als uitgangspunt. Bekijk het examen van 2024 en de oefentoetsen.
- Vraag 1 vraagt de definitie van vier begrippen
- Vraag 2 is het in de juiste chronologische volgorde zetten van zes gebeurtenissen
- Vraag 3 is het maken van de juiste combinaties van kenmerkende aspecten en omschrijvingen
- Vraag 4 + 5 gaan over TV5
- Vraag 6 + 7 gaan over TV6
- Vraag 8 + 9 gaan over TV7
- Vraag 10 + 11 gaan over TV8
- Bij vraag 4 t/m 11 moet je telkens een van de volgende vraagtypes kiezen. Ieder vraagtype mag je maximaal tweemaal gebruiken.

	Vraagtype	Voorbeeld
1	Oorzaak-Gevolg	Je ziet hier drie gebeurtenissen. Leg uit hoe: <ul style="list-style-type: none"> - gebeurtenis 1 leidde tot gebeurtenis 2 en - hoe gebeurtenis 2 leidde tot gebeurtenis 3.
2	Beeldbron (plaatje / foto / schilderij)	<ul style="list-style-type: none"> - Leg uit dat de tekenaar een voor-/tegenstander is van .... - Welke boodschap wil de maker met deze afbeelding overbrengen? - Stel: je doet onderzoek naar ... (onderwerp) ... en je stuit op deze bron: Is deze bron bruikbaar voor jouw onderzoek?
3	Tekstbron	Zelfde als bij beeldbron
4	Betrouwbaarheid	Stel: je doet onderzoek naar ... (onderwerp) ... en je stuit daarbij op deze bron. Geef een argument voor en tegen de betrouwbaarheid van deze bron voor jouw onderzoek.
5	Verband	Een verband-vraag kan gaan over een vergelijking, een tegenstelling. Ook een oorzaak-gevolgvraag is in feite een verband-vraag.
6	KA-vraag	Deze uitspraak hoort bij een kenmerkend aspect uit de zeventiende eeuw. Noem het kenmerkend aspect en leg uit waarom deze uitspraak daarbij hoort.

Informatie

Om deze opdracht te maken krijg je de volgende informatie:

- Een tijdlijn van het examenonderwerp Het Britse Rijk, 1586 – 1900
- Een lijst met de kenmerkende aspecten bij het examenonderwerp Het Britse Rijk, 1586 – 1900
- Een bronnenlijst van 12 bronnen waarvan je er een minimaal 4 uitkiest om in jouw proefwerk te gebruiken.

Tijdlijn HC Britse Rijk

- **1586** Britten stichten eerste (tijdelijke) kolonie aan de oostkust: Roanoke
- **1620** Pilgrim Fathers stichten protestantse kolonie in N.-Amerika
- **1765** Verdrag van Allahabad: begin Britse Rijk in India
- **1773** Boston Teaparty
- **1776** Amerikaanse Vrijheidsoorlog
- **1807** Verbod op slavenhandel in Britse Rijk
- **1832** Reform Bill: herziening kiesstelsel
- **1833** Factory Acts
- **1833** Verbod op slavernij in grote delen Britse Rijk
- **1851** Wereldtentoonstelling Londen in Crystal Palace
- **1857** Opstand van sepoys; direct bestuur over India
- **Na 1870** toenemende concurrentie VS en Duitsland
- **1885** Indian National Congress opgericht
- **(Rond) 1900** Britse Rijk omvat kwart wereldbevolking

Kenmerkende Aspecten HC Britse Rijk

18. het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance en het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling
21. de protestantse reformatie had splitsing van de christelijke kerk in West-Europa tot gevolg
25. wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie
27. rationeel optimisme en 'verlicht denken' werd toegepast op alle terreinen van de samenleving: godsdienst, politiek, economie en sociale verhoudingen
29. uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden transatlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme
30. de democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap
31. de industriële revolutie legde in de westerse wereld de basis voor een industriële samenleving
32. de opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme
33. voortschrijdende democratisering, met deelname van steeds meer mannen en vrouwen aan het politieke proces
34. de opkomst van emancipatiebewegingen
35. discussies over de 'sociale kwestie'
36. de moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie

Bronnen bij HC Britse Rijk

Bron Jacobus Reichard (H2021/1/b3)

In 1781 schrijft de arts Jacobus Reichard een brief vanuit de suikerplantage Vreedestein in de Nederlandse kolonie Demerary (in Zuid-Amerika) aan zijn werkgever in Amsterdam:

De hemel zij dank: Wij zijn na een voorspoedige en gezegende reis op uw plantage Vreedestein aangekomen. (...) Ik zal deze maand op de plantage gaan wonen zodra de apotheek en de woning klaar zijn. Op uw plantage zijn feitelijk geen zieken, op vier negers na die aan de jas of zogenaamde Indiaanse pokken¹⁾ lijden. En Quacu, de suikerkoker, die veertien dagen kwakkelde door de beliac²⁾, is hersteld. Een meid, Henrietta, is bevallen van een mulat³⁾. Zij heeft de bevalling overleefd maar het kind is overleden. Ik heb de medicijnen gecontroleerd maar die zijn niet in goede staat zoals de bijgevoegde monsters laten zien. Ik heb gevraagd om extra medicijnen maar slechts een klein gedeelte ontvangen. Wilt u mij de gevraagde medicijnen alsnog opsturen zodat ik er straks geen tekort aan heb?

noot 1 Jas of Indiaanse pokken is een huidziekte.

noot 2 Beliac is een vorm van loodvergiftiging.

noot 3 Een mulat is iemand die een witte en een gekleurde ouder heeft.

Bron Lord John Russel (H2021/1/b4)

In 1831 presenteert Lord John Russell namens een commissie in het Britse parlement verschillende voorstellen om het Britse kiesstelsel te veranderen:

We stellen voor dat alle kiesdistricten met minder dan 2000 inwoners het recht verliezen om afgevaardigden naar het Parlement te sturen. Dat betekent dat 60 districten verdwijnen, waarmee 119 zetels vrijkomen. Maar we gaan nog verder: er zijn 47 kiesdistricten met minder dan 4000 inwoners. Wij stellen voor dat die districten maximaal één parlamentslid kunnen afvaardigen. Het district Weymouth kan daarnaast van 4 naar 2 parlementsleden worden teruggebracht. Dit alles bij elkaar betekent dat er 168 zetels vrijkomen. (...) Wij willen echter niet dat de overgebleven zetels in handen komen van een kleine groep rijken. Daarom stellen we voor dat alle huiseigenaren die jaarlijks minimaal 10 pond aan woonlasten betalen, kiesrecht krijgen¹. (...) Dit zijn de mensen die we nodig hebben bij toekomstige uitdagingen voor ons land!

noot 1 Hierdoor komen de zetels terecht bij stedelijke districten.

Bron *Illustrated London News* (H2021/1/b5)

In de Britse krant *Illustrated London News* staat in 1857 in een artikel over India:

We horen met pijn, maar niet zozeer met afkeer, van de dood van onze dappere officieren en soldaten die werden afgeslacht, want het hoort bij de taak van een soldaat om de dood tegemoet te treden. Maar als we lezen over de gruwelijkheden die zijn begaan tegen onze vrouwen en kinderen, dan wordt het hart van Engeland geraakt; en het verdriet om hun lot, hoe groot dat ook is, wordt overschaduwed door de afschuw die we voelen voor hun onmenselijke moordenaars en de grimmige overtuiging dat zij moeten worden getroffen door volledige en onwrikbare gerechtigheid.

Bron Thomas Jones Barker (H2021/1/b6)

De Britse schilder Thomas Jones Barker maakt in 1863 het schilderij *The Secret of England's Greatness* (Het geheim van Englands grootheid):

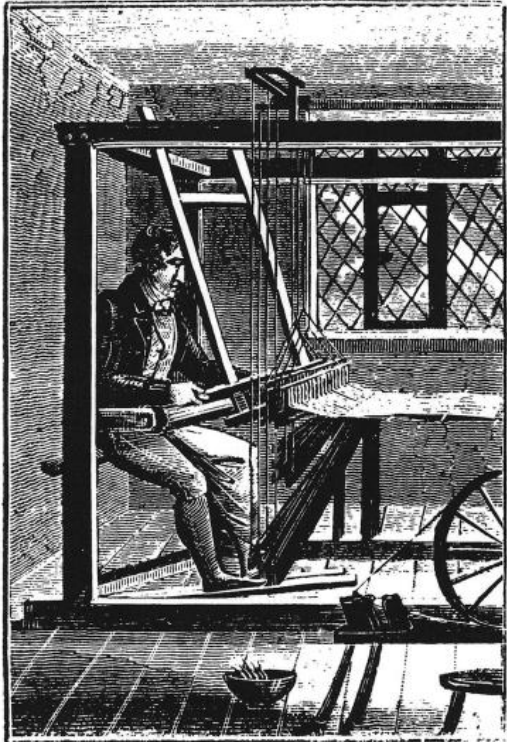

Toelichting

Op de voorgrond staat de Britse koningin Victoria, die een bijbel overhandigt aan een vorst uit oostelijk Afrika.

Bron Engelse wever (H2021/2/b4)

Prent van rond 1800 van een Engelse wever:

Toelichting:

De wever zit achter een weefgetouw in zijn werkplaats. Op de voorgrond staat een spinnewiel.

Bron Samuel Coulson (H2021/2/b5)

In 1833 ondervraagt een Britse regeringscommissie de arbeider Samuel Coulson over zijn kinderen, die werken in een fabriek:

Vraag (van de commissie): Op welke leeftijd gingen uw dochters aan het werk?

Antwoord (van Samuel Coulson): De oudste was 12, de middelste 11 en de jongste was 8 jaar toen ze voor het eerst naar de fabriek gingen.

Vraag: Hoe laat vertrokken zij 's morgens?

Antwoord: Tijdens de drukke tijd vertrokken ze om 3 uur in de ochtend, tot 10 uur of half 11 's avonds.

Vraag: Hoeveel pauze hadden zij tijdens de 19 uur die zij werkten?

Antwoord: Een kwartier om te ontbijten en een half uur voor het avondeten. Ze hadden ook een kwartier drinkpauze.

Vraag: Was het niet heel moeilijk om de kinderen 's morgens wakker te krijgen?

Antwoord: Ja, in het begin moesten we ze oppakken en wakker schudden.

Vraag: Stel dat ze iets te laat op het werk waren, wat was dan de consequentie?

Antwoord: In dat geval werd er een kwart van een dagloon ingehouden.

Bron Henry Cole (H2021/2/b6)

Henry Cole is een van de initiatiefnemers van de wereldtentoonstelling in 1851. Twee jaar daarvoor houdt hij een toespraak voor een groep industriëlen in Londen. In een weergave van de toespraak staat:

Het was de vraag of de tentoonstelling beperkt moet zijn tot producten van de Britse industrie. Natuurlijk zou het onjuist zijn om de successen van de machinebouw en wetenschap toe te schrijven aan één land. Het succes van de industriële ontwikkeling komt de hele menselijke beschaving toe. Bovendien kan de Britse industrie er voordeel bij hebben om de eigen producten in een competitie tegenover die van andere landen te plaatsen (gejuich vanuit de zaal). (...) Een andere belangrijke kwestie is de vraag hoe het benodigde geld bij elkaar komt. In andere landen wordt er dan gekeken naar de regering. Maar ik geloof dat wij Britten de meeste zaken veel beter zelf kunnen regelen, dan welke regering ook (goedkeurende geluiden uit de zaal).

Bron Textielfabrikanten Glasgow (H2021/3/b3)

In 1789 sturen 103 textielfabrikanten uit de omgeving van Glasgow een verzoekschrift aan de Britse minister van Financiën, waarin zij onder andere het volgende schrijven:

Dat de rekestranten¹⁾ die zich tot u wenden al vroeg zijn begonnen Britse mousseline²⁾ te fabriceren en in de voorbije jaren grote vooruitgang hebben geboekt bij het ontwikkelen en verbeteren van deze waardevolle bedrijfstak (...). Dat de machinekracht die in deze bedrijven wordt ingezet en de nieuwe fabrieksgebouwen die de rekestranten door toegenomen werkzaamheden hebben kunnen inrichten, leidt tot een overvloed aan artikelen die niet door binnenlandse consumptie kunnen worden gebruikt en daarom wordt een toename van de verkoop in het buitenland een onvermijdelijke noodzaak om de machines in bedrijf te houden.

noot 1 personen die een verzoekschrift (rekest) indienen

noot 2 soort textiel

Bron Thomas Babington Macaulay (H2021/3/b4)

In 1842 wordt in Groot-Brittannië in het parlement een volkspetitie ingediend om het kiesrecht uit te breiden. De Britse politicus Thomas Babington Macaulay houdt in het parlement een betoog tegen de petitie. Enkele gedeelten uit zijn betoog:

Stel je een goedbedoelende, hardwerkende monteur voor, liefdevol gehecht aan zijn vrouw en kinderen. Slechte tijden komen. Hij ziet de vrouw van wie hij houdt elke dag dunner en bleker worden. Zijn kleintjes roepen om brood en hij heeft niemand om hun dat te geven. Dan komen de ophitsers en verleiders die hem vertellen dat er meer dan genoeg is voor iedereen; en dat hij te weinig heeft, omdat de rijke heren, bankiers, fabrikanten en winkeliers te veel hebben. Is het dan vreemd dat de arme man misleid wordt en een dergelijke petitie gretig ondertekent?

(...) Onze eerlijke werkende man heeft geen opleiding ontvangen. Hij kan niet begrijpen dat de problemen die hij nu heeft, vele malen erger zullen worden als er ook maar een maand van plunderingen en chaos zou zijn.

Maar u zegt, het is niet de schuld van de arbeider dat hij niet goed is opgeleid. Zeer waar. Het is niet zijn fout. Maar hoewel hij geen aandeel heeft in de fout, zal hij, als je dwaas genoeg bent om hem de hoogste macht in de staat te geven, er zelf het meest onder lijden.

Bron Kolonie Maryland (H2022/1/b2)

Twee bepalingen uit een wet die het bestuur van de Engelse kolonie Maryland in 1649 aanneemt:

- [1] Hierbij verklaren wij dat ieder persoon die in deze kolonie God vervloekt, ontkent dat Jezus Christus de zoon van God is (...) of daar verkeerd over spreekt, de doodstraf zal krijgen.
- [2] Daarnaast verklaren wij dat ieder persoon die een van de volgende woorden als scheldwoord gebruikt een boete moet betalen. Het gaat onder meer om deze woorden: ketter, afgescheidene, beeldenvereerder, puritein, pauselijke priester, paap, lutheraan, calvinist (...) of welke term dan ook waarmee de godsdienst van iemand belachelijk wordt gemaakt.

Bron Laatste der Moheganen (H2022/1/b3)

In 1678 sluiten de leiders van de Moheganen¹⁾ een verdrag met het bestuur van de Engelse kolonie Connecticut:

Wij, Uncas en Owaneco, leiders van de Moheganen, die een langdurige vriendschap onderhouden met de Engelsen, verklaren hierbij onze trouw aan hen voor nu en de toekomst (...). En dat allen onder onze leiding zich vriendelijk, hoffelijk en vreedzaam zullen opstellen tegenover de Engelsen. We zullen niet openstaan voor vijandige woorden of daden tegen hen. En we beloven dat als we horen van een samenzwering tegen de Engelsen door welke Indianen dan ook in dit land, dat we dan spoedig en snel de autoriteiten van de kolonie Connecticut zullen waarschuwen. En dat we te allen tijde klaarstaan om met alle middelen die we hebben de Engelse belangen, landen en personen te verdedigen als we door hen daartoe worden verzocht.

En wij, burgemeesters Robert Treat en John Talcott, gaan dit verbond aan namens onszelf en namens de Engelsen van de kolonie Connecticut en wij verklaren onze vriendschap met Uncas, Owaneco en de Moheganen (...). En we beloven dat als de autoriteiten van de kolonie horen dat jullie gevaar lopen door de nadering van een vijand dat we jullie tijdig zullen waarschuwen.

noot 1 De Moheganen zijn een inheems (Indiaans) volk aan de oostkust van Amerika.

Bron William Sleeman (H2022/1/b4)

William Sleeman, generaal-majoor in het Britse leger in India, schrijft in zijn memoires, die worden gepubliceerd in 1844:

De vrouw van kolonel Faithful reisde samen met haar dochter en een andere jongedame, die beiden net waren aangekomen uit Engeland. Ze reisden van Calcutta naar Ludhiana, een afstand van meer dan 1200 mijlen met hun draagstoelen en dragers, zonder ook maar één dienaar. Ze reisden veertien dagen dag en nacht, zonder het minste gevaar op letsel of beledigingen. Er zijn dagelijks voorbeelden van dames die op dezelfde manier meteen na hun aankomst uit Engeland met een koets naar elk deel van het land reizen, en ik heb nooit gehoord dat zij gewond raakten of beledigd werden. Zegt dit niet genoeg over onze heerschappij in India? Zouden mannen hun vrouwen en dochters onbeschermd toevertrouwen aan mensen die zich verzetten tegen onze heerschappij in India? We hebben geen garnizoenen, of ommuurde vestigingen in ons rijk, behalve in de drie hoofdsteden Calcutta, Madras en Bombay. We weten en voelen dat mensen overal tegen ons opkijken en ons respecteren, ondanks al onze fouten, en we vinden het belangrijk dat zij voelen dat wij hen vertrouwen.

Feedback

Om feedback op je proefwerk te krijgen, moet je het uiterlijk maandag 3 juni om 09:30u digitaal bij mij inleveren. Ik vul dan uiterlijk vrijdag 7 juni dit schema in:

Verbeteren	Onderdeel	Bovengemiddeld
	Lay-out bij de vragen: <ul style="list-style-type: none"> - Is er voldoende ruimte tussen de vragen - Staan de vragen overzichtelijk gestructureerd - Is de instructie duidelijk - Is de bronverwijzing duidelijk	
	Vraag 1 t/m 3: <ul style="list-style-type: none"> - Geen dubbelingen vraag 1 t/m 3 - Geen dubbelingen vraag 4 t/m 11 - Voldoende omschrijvingen bij vraag 3	
	Vraag 4 t/m 11: <ul style="list-style-type: none"> - Alle vraagtypen gebruikt - Vraag en antwoord sluiten goed op elkaar aan - Puntenverdeling is correct en consequent - Bronnen op de juiste manier voor vragen gebruikt.	

Beoordeling

Om jouw werk te beoordelen, maak ik van het volgende formulier gebruik:

Proces		1	2	3	4	5
A	FB deadline gehaald					
B	FB voldoende verwerkt					
C	Eindproduct op deadline					
Inhoud		1	2	3	4	5
A	Vraag 1 t/m 3 relevant / geen dubbelingen / voldoende combinaties					
B	Alle vraagtypes correct gebruikt					
C	Realistische, correcte puntenverdeling consequent toegepast.					
D	Bronnen voldoende en correct gebruikt					
E	Antwoordenmodel sluit goed aan op vragen.					
					Score	
					Cijfer	

Berekening cijfer

Max = 40 punten

Cijfer = score/40 x 9 + 1